
THE LAST
PERSON
STILL
THERE

उंबरठा 8

अजूनही तिथे असलेली शेवटची व्यक्ती

आपल्या काळाला फारसा न आवडणारा एक शब्द आहे.

टिकून राहणे.

तो जुना शब्द वाटतो.

कालबाह्य.

जवळजवळ संशयास्पद.

आपण अशा युगात जगतो, जे हालचाल, वेग, सततचा बदल यांचा उत्सव साजरा करते. सगळे वेगाने बदलले पाहिजे. सगळे बदलून नवे आणले पाहिजे. सगळे विकसित झाले पाहिजे.

आणि तरीही, माझ्या आयुष्याकडे पाहताना, ज्या माणसांनी सर्वांत खोल ठसा उमटवला, ती सर्वांत वेगाने धावणारी नव्हती.

ती टिकून राहिलेली माणसे होती.

एकाच जागी टिकून राहिलेली नव्हे.

एकाच पदावर टिकून राहिलेली नव्हे.

एकाच सवयीत टिकून राहिलेली नव्हे.

कशाशी तरी निष्ठावान राहिलेली.

एखाद्या तत्त्वाशी.

एखाद्या जबाबदारीशी.

एखाद्या वचनाशी.

एखाद्या व्यक्तीशी.

स्वतःच्या एखाद्या खऱ्या भागाशी.

बराच काळ मी यश आणि हालचाल यांची गल्लत केली.

मी जितका अधिक प्रवास करत होतो, जितके अधिक काम करत होतो, जितके अधिक अनुभव जमवत होतो, तितके मला अधिक वाटत होते की मी पुढे जात आहे.

काही अंशी ते खरे होते.

पण तो सत्याचा फक्त एक भाग होता.

दुसरा भाग मला खूप नंतर सापडला.

पुढे जाणे म्हणजे दूर जाणे असे नाही.

कधी कधी त्याचा अर्थ टिकून राहणे असतो.

असे अनेक क्षण मला आठवतात, जेव्हा सर्वांत सोपी निवड सोडून देणे ही ठरली असती.

पर्याय नव्हते म्हणून नाही.

उलट.

पर्याय अनेक होते.

नव्या संधी.

नव्या दिशा.

नव्या सुरुवाती.

जग नेहमी नवी निर्गमने देऊ करते.

सातत्य ते खूपच क्वचित देऊ करते.

सातत्य उभारावे लागते.

दिवसामागून दिवस.

टाळ्यांशिवाय.

उपाधींशिवाय.

प्रेक्षकांशिवाय.

आयुष्याच्या अदृश्य भागात.

जो जवळजवळ कोणालाच दिसत नाही.

काळाच्या ओघात मला जाणवले की प्रत्येक व्यक्ती वेगवेगळ्या ऋतूंमधून जाते.

जिंकून घेण्याचे ऋतू असतात.

शोधाचे ऋतू.

वाढीचे ऋतू.

आणि मग प्रतिकाराचे ऋतू येतात.

ज्यांत प्रश्न असा नसतो:

“तुम्ही किती दूर जाऊ शकता?”

तर असा:

“तुम्ही किती काळ उपस्थित राहू शकता?”

हे कठीण ऋतू असतात.

कारण ते लगेच दिसणारे निकाल देत नाहीत.

त्यांत वीरश्रीची छायाचित्रे काढता येत नाहीत.

त्यांतून नेत्रदीपक कथा जन्माला येत नाहीत.

पण ते चारित्र्य घडवतात.

विजयांपेक्षा खूप अधिक.

मी अशी माणसे ओळखली आहेत, ज्यांनी असामान्य कारकिर्दी उभारल्या आणि एकही नाते उभारू शकली नाहीत.

अफाट संघटनांचे नेतृत्व करू शकणारी, पण एका कठीण संभाषणाला सामोरी जाऊ न शकणारी माणसे.

जग जिंकून स्वतःला हरवून बसलेली माणसे.

त्यांचे निरीक्षण करताना मी एक गोष्ट शिकलो.

टिकून राहणे हा भौगोलिक प्रश्न नाही.

तो नैतिक प्रश्न आहे.

तुम्ही दहा वेळा देश बदलूनही जे महत्त्वाचे आहे त्याच्याशी निष्ठावान राहू शकता.

तुम्ही आयुष्यभर एकाच रस्त्यावर राहूनही तुमच्या प्रत्येक तत्त्वाशी प्रतारणा करू शकता.

फरक कापलेल्या अंतरात नसतो.

तो निष्ठेत असतो.

निष्ठा हा बहुतेक वेळा गैरसमज होणारा शब्द आहे.

अनेक जण त्याचा संबंध स्तब्धतेशी जोडतात.

मी त्याचा संबंध सुसंगतीशी जोडतो.

निष्ठा तुम्हाला बदलण्यापासून रोखत नाही.

ती तुम्हाला स्वतःला हरवण्यापासून रोखते.

आणि हा भेद मूलभूत आहे.

वर्षानुवर्षे मी अनेक परिवर्तनांमधून गेलो आहे.

व्यावसायिक.

वैयक्तिक.

आंतरिक.

काही निवडी स्वेच्छेने केलेल्या होत्या.

काही आयुष्याने माझ्यावर लादल्या.

सगळ्या सुखद नव्हत्या.

सगळ्या योग्य नव्हत्या.

पण मी एक गोष्ट जपण्याचा प्रयत्न केला.

मी जे जाहीर केले आणि मी जे केले, त्यांच्यातले सातत्य.

मला नेहमीच ते जमले नाही.

कोणालाच नेहमी जमत नाही.

पण मी प्रयत्न केला.

आणि बहुतेक वेळा आयुष्य नेमके हेच मोजते.

प्रयत्न.

परिपूर्णता नव्हे.

सर्वांत व्यापक भ्रमांपैकी एक असा आहे की ताकद असामान्य क्षणी दिसते.

मला उलटे सापडले.

ताकद पुनरावृत्तीत दिसते.

रोज सकाळी उठण्यात.

जे करायचे आहे ते करण्यात.

कोणाच्या लक्षात येत नसतानाही उपस्थित राहण्यात.

जे जपण्यालायक आहे, ते सोडून न देण्यात.

हे एक मूक शौर्य आहे.

जवळजवळ अदृश्य.

आणि कदाचित नेमके म्हणूनच ते खरे आहे.

माझ्या अस्तित्वातून गेलेल्या बंधांचा मी बहुतेक वेळा विचार करतो.

कुटुंब.

मित्र.

सहकारी.

प्रियजन.

त्यांपैकी अनेक बंध टिकले, कारण कोणीतरी टिकून राहिले.

परिपूर्ण नव्हे.

अजिंक्य नव्हे.

फक्त उपस्थित.

अडचणी येतात, तेव्हा कोण टिकून राहायला तयार आहे हे तुम्हाला पटकन कळते.

सगळे चांगले चालले असते, तेव्हा आपल्याभोवती माणसे असतात.

सगळे कठीण होते, तेव्हा गर्दी विरळ होते.

आणि त्याच क्षणी खरी अस्तित्वे समोर येतात.

ती थोडी असतात.

पण ती पुरेशी असतात.

आयुष्याचा दर्जा क्वचितच तुम्हाला भेटलेल्या माणसांच्या संख्येवर अवलंबून असतो.

रस्ता गुंतागुंतीचा होतो, तेव्हा टिकून राहणाऱ्या माणसांच्या संख्येवर तो अवलंबून असतो.

वर्षे जात गेली, तसतसा मी टिकून राहण्याला धैर्याचा एक प्रकार मानू लागलो.

पळून जाण्यापेक्षा खूपच कठीण.

सुरुवातीच्या उत्साहापेक्षा खूपच कठीण.

वचनांपेक्षा खूपच कठीण.

कारण वचने क्षणात उच्चारली जातात.

टिकून राहण्यासाठी वर्षे लागतात.

त्यासाठी त्याग लागतो.

त्यासाठी संयम लागतो.

त्यासाठी चारित्र्य लागते.

अनेक जण सुरुवात करतात.

थोडे पुढे चालू ठेवतात.

त्याहूनही थोडे टिकून राहतात.

मागे वळून पाहताना, मला माझ्या सगळ्या निर्णयांचा अभिमान नाही.

कोणालाच नसावा.

पण एक गोष्ट मी ओळखतो.

ज्या प्रसंगांना खरोखर महत्त्व होते, त्यांत मी तिथे असण्याचा प्रयत्न केला.

माझ्या कुटुंबासाठी.

मी ज्यांच्यावर प्रेम करत होतो, त्या माणसांसाठी.

मी स्वीकारलेल्या जबाबदाऱ्यांसाठी.

मी दिलेल्या शब्दासाठी.

नेहमीच परिपूर्ण पद्धतीने नाही.

पण शक्य तितक्या प्रामाणिक पद्धतीने.

शेवटी, कदाचित आयुष्य आपल्याला विचारणार नाही की आपण किती जागा ओलांडल्या.

आपण किती उपाध्या जमवल्या.

आपण किती यश गोळा केले.

कदाचित ते आपल्याला खूपच साधा प्रश्न विचारेल.

“टिकून राहण्याची वेळ आली, तेव्हा तुम्ही कुठे होतात?”

माझे उत्तर परिपूर्ण नाही.

पण ते प्रामाणिक आहे.

मी टिकून राहिलो.